

Summary – Very rare. No apparent trends. Threatened. Calcareous grassland.

Eupeodes Kommazweefvliegen

MR

Middelgrote zweefvliegen (7-12 mm) met glimmend donker borststuk en gele banden of vlekkenparen op het zwarte achterlijf. Van verwante genera te onderscheiden aan het (vrijwel) geheel gele gezicht, onbehaarde ogen, rechte vleugelader 3 (behalve bij *E. lapponicus*) en zwarte vlek op buikplaatje 2 (vaak ook op buikplaatjes 3-4). Tekening bij meeste soorten zeer variabel.

Taxonomie en determinatie

Eupeodes (in oude literatuur *Metasyrphus* genoemd) is beucht om de taxonomische problemen en moeilijke determinatie. De revisie van Dušek & Láška (1976) heeft veel verduidelijkt, maar sindsdien zijn er soorten van naam veranderd en nieuwe soorten beschreven (MAZÁNEK ET AL. 1998, 1999A, B).

Determinatie van de Nederlandse soorten is mogelijk met Van Veen (2004) of met Verlinden (1991), aangevuld met Mazánek et al. (1999a).

Verspreiding

Voornamelijk Holarctisch genus met tientallen soorten, met slechts enkele soorten in tropische regio's. In Europa zeventien soorten, in Nederland negen.

Ecologie

De vliegen zijn vaak op bloemen te zien. Verschillende soorten vertonen sterk migratiegedrag. De larven voeden zich met bladluizen. Verschillende soorten *Eupeodes* overwinteren in het popstadium; dit komt bij andere genera met bladluisetende soorten niet voor (DUŠEK & LÁŠKA 1974A, 1986).

Eupeodes bucculatus Variabele kommazweefvlieg

MR

Middelgrote *Eupeodes*, achterlijf zwart met gele banden of smal verbonden grote gele vlekken op rugplaatjes 3-4, soms vlekken gescheiden. Te onderscheiden van *E. luniger* aan geheel met microtrichen bedekte alula en in bovenaanzicht aan stompe ooghoek bij mannetje. Van *E. goeldlini* alleen te onderscheiden aan de mannelijke genitaliën (MAZÁNEK ET AL. 1998, 1999A). Lengte 9-12 mm.

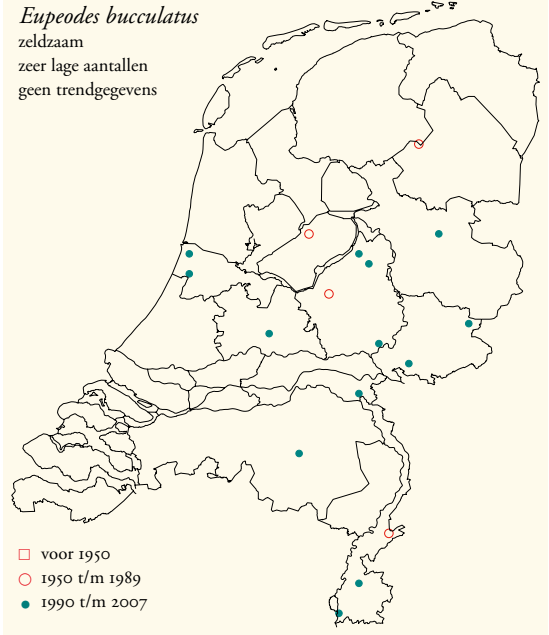
Verspreiding en vliegtijd

Europees. De precieze verspreiding is nog onduidelijk door verwarring met andere soorten, met name met *E. goeldlini*. In Nederland zeldzaam, maar verspreid over het land, met name op de zandgronden. Aantal generaties onduidelijk.

Ecologie

Vermoedelijk uiteenlopende min of meer open habitats, zoals graslanden, moerassen, bosranden en parken. Mogelijk

Eupeodes bucculatus
zeldzaam
zeer lage aantallen
geen trendgegevens

heeft de soort, in vergelijking met *E. goeldlini*, een voorkeur voor drogere en meer zandige biotopen, maar dit heeft bevestiging (REEMER & VAN STEENIS 2006).

Imago's vliegen in kruid- en struiklaag.

Larven zijn gevonden op akkerdistel en vederdistel (Láška & Stary 1980), maar dat zou ook *E. goeldlini* kunnen betreffen, die toen nog niet beschreven was. Van andere meldingen in de literatuur bestaat nog meer twijfel of het werkelijk *E. bucculatus* betreft.

Summary – Scarce. No trend information available because of confusion with *E. goeldlini*. Various open habitats. Records suggest a preference for more dry and sandy soils than *E. goeldlini*.

Eupeodes corollae Terrasjekommazweefvlieg

MR

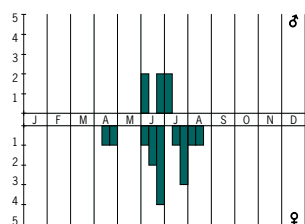
Vrij kleine *Eupeodes*. Mannetje met banden of smal verbonden vlekken op rugplaatjes 3-4 en zeer groot genitaalorgaan. Vrouwje altijd met vlekkenparen en kenmerkende voorhoofdstekening: rechte scheiding tussen zwarte en gele deel (zonder zwart 'vorkje') en twee stofvlekjes tegen de oogrand. Lengte 7-10 mm.

Verspreiding en vliegtijd

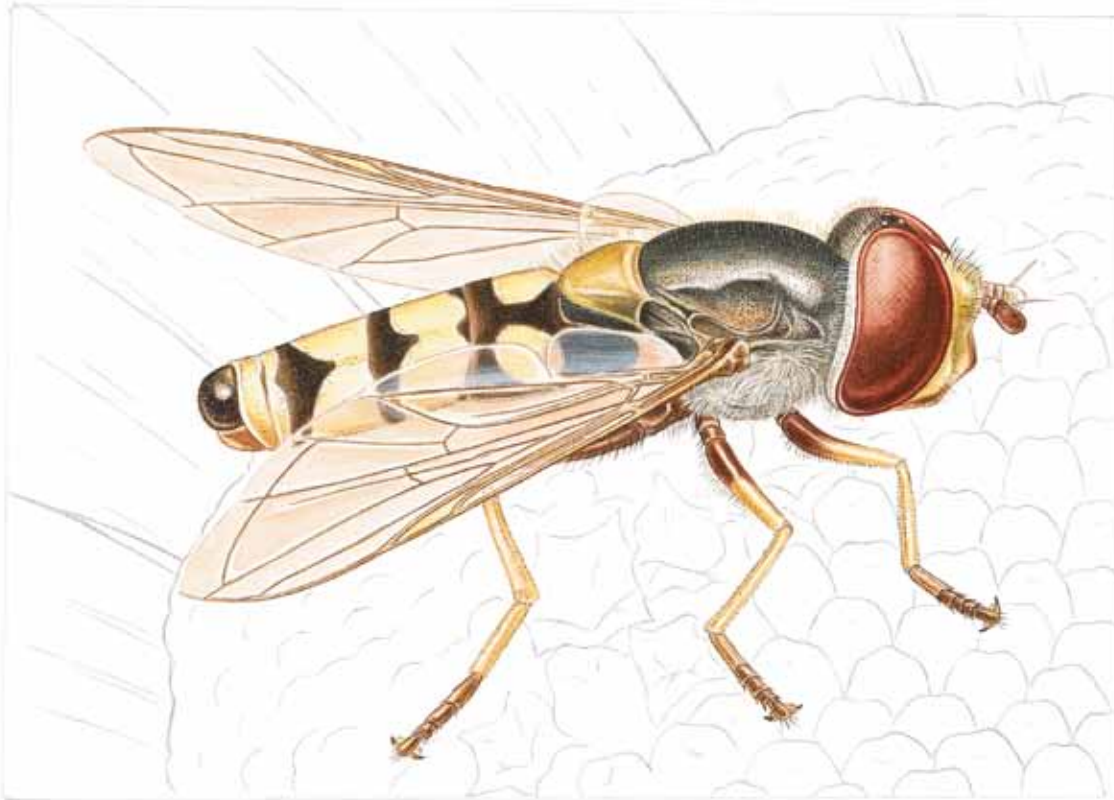
Palearctisch, oriëntaals en afrotropisch. Heel Europa.

Zeer algemeen in heel Nederland. In sommige jaren veel talrijker dan in andere vanwege migratie vanuit het zuiden. In hoeverre Nederlandse dieren nakomelingen zijn van overwinterende vrouwjes of uit het zuiden zijn komen aanvliegen is niet bekend, maar gezien de levenscyclus (overwintering in het popstadium) zou *E. corollae* al vroeger in het jaar verwacht mogen worden dan nu het geval is, zoals bijvoorbeeld bij *E. luniger*. Mogelijk bestaat dus een groot deel van de Nederlandse exemplaren uit trekkers.

Meerdere generaties.

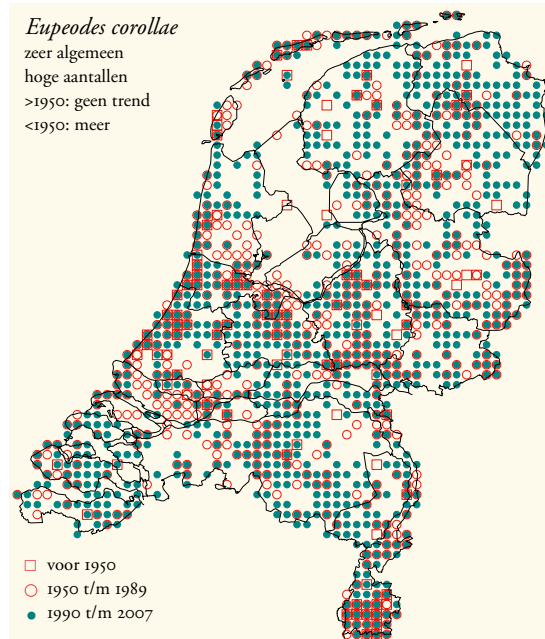
Eupeodes bucculatus

Mannetje *Eupeodes corollae*.

Ecologie

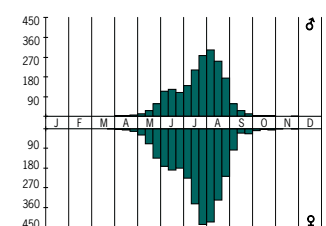
Uiteenlopende habitats, met voorkeur voor beschutte plekken in verder open gebieden. Zelfs midden in grote steden en droge helmvegetaties in de zeereep.

De imago's worden meestal bloembezoekend of vliegend tussen de vegetatie gezien. Mannetjes bezetten een territorium en zitten op uitkijkposten zoals uitstekende stengels of bladeren. Ze vliegen op passerende insecten af en keren terug naar hun uitkijkpost als het geen vrouwelijke soortgenoot is. Zweefgedrag komt niet of nauwelijks voor. De paring begint in de vlucht en wordt op de bodem of in de

Eupeodes corollae vrouwtje, eileggend op robertskruid.Larve van *Eupeodes corollae*
(voor pop zie hoofdstuk 4,
fig. 26).

vegetatie voortgezet. Vrouwtjes leggen honderden eitjes, verspreid over diverse planten met bladluiskolonies (SCHNEIDER 1968). De levensduur van de imago's varieert (onder laboratoriumomstandigheden) van tien tot circa dertig dagen (BARKEMEYER 1994). *Eupeodes corollae* staat bekend als een sterk migrerende soort die grote afstanden over land en water af kan leggen. De soort is op zee tot op tweehonderd kilometer uit de kust waargenomen (GATTER & SCHMID 1990, KEHLMAIER 2002B, SCHMID 1999B, SCHNEIDER 1968). Hij overwintert misschien ook als imago (VAN DER GOOT 1997), maar dit is niet zeker en het komt niet veel voor.

De larven voeden zich met bladluizen op kruiden en struiken uit uiteenlopende plantenfamilies, soms ook op bomen

Eupeodes corollae

(ROJO ET AL. 2003). De larvale ontwikkeling duurt, afhankelijk van de temperatuur, 7-25 dagen. In deze tijd eet de larve honderden bladluizen. Het popstadium duurt zo'n acht dagen, tenzij de pop in diapauze gaat (BARKEMEYER 1994, SCHNEIDER 1968). Overwintering vindt gewoonlijk plaats in het popstadium (DUŠEK & LÁSKA 1974A, 1986).

Summary – Very common. More common before 1950. Various habitats, preferably open. Because of its late appearance in spring, it is unclear to which extent the Dutch population is indigenous or consists largely of migrants.

Eupeodes goeldlini Veranderlijke kommazweefvlieg

MR

Middelgrote *Eupeodes*, achterlijf zwart met gele banden of smal verbonden grote vlekken op rugplaatjes 3-4, soms met gescheiden vlekken. Van *E. luniger* te onderscheiden aan de geheel met microtrichen bedekte alula en de ooghoek van de mannetjes, die in bovenaanzicht stomp is. Van *E. bucculatus* alleen betrouwbaar te onderscheiden aan de mannelijke genitaliën (MAZÁNEK ET AL. 1998, 1999A). Lengte 9-12 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Europees. De precieze verspreiding is nog onduidelijk door verwarring met andere soorten, met name *E. bucculatus*. In Nederland zeldzaam, maar verspreid over het hele land. Aantal generaties onbekend.

Ecologie

Vermoedelijk in uiteenlopende min of meer open habitats, zoals graslanden, moerassen, bosranden en parken. Mogelijk in minder droge en zandige biotopen dan *E. bucculatus* (REEMER & VAN STEENIS 2006).

De imago's kunnen vliegend in de kruid- en struiklaag worden gezien.

De onvolwassen stadia zijn onbekend, maar zie *E. bucculatus*.

Summary – Rare. No trend information available because of confusion with *E. bucculatus*. Various open habitats. Records suggest a preference for more moist conditions than *E. bucculatus*.

Eupeodes lapponicus Boogkommazweefvlieg

MR

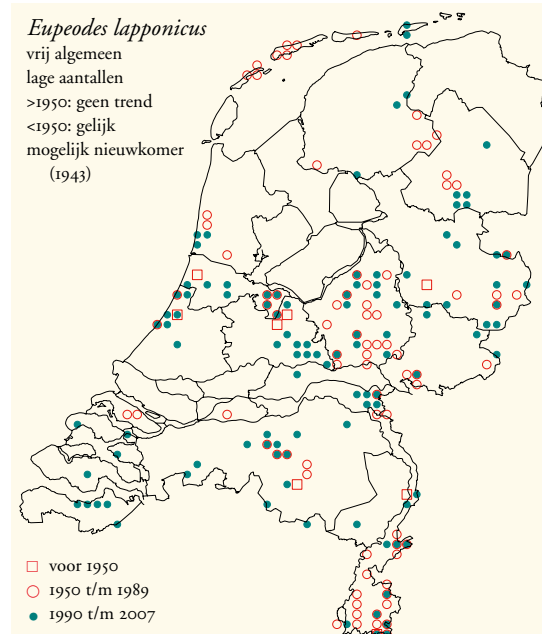
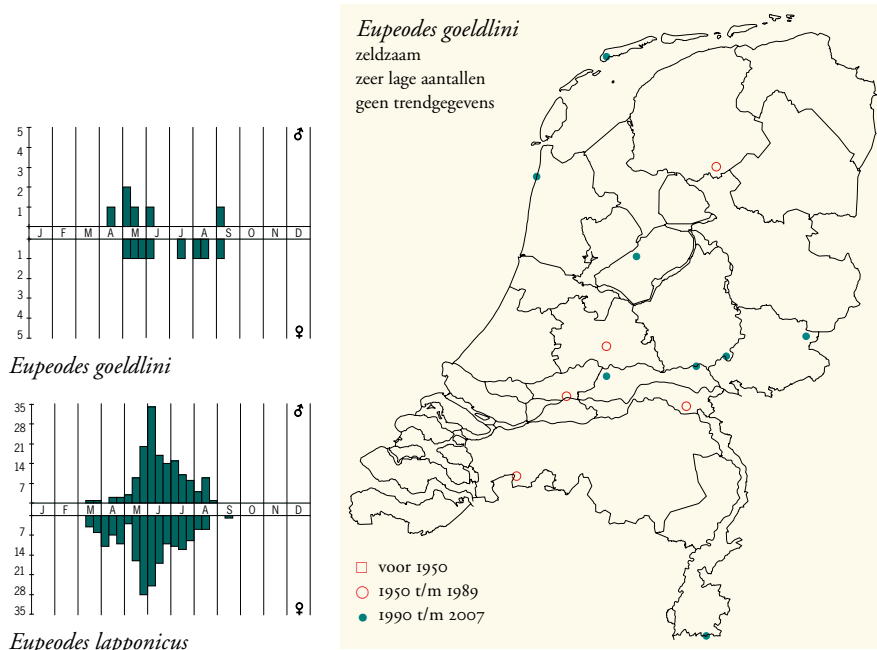
Middelgrote *Eupeodes* met meestal vrij smalle gele vlekkenparen op het zwarte achterlijf en zwarte zijranden van rugplaatje 5. Van alle andere *Eupeodes*-soorten te onderscheiden aan s-vormige bocht van vleugelader 3. Lengte 9-12 mm. Vanwege de afwijkende morfologie en levenscyclus wordt *E. lapponicus* door sommige auteurs in het (sub)genus *Lapposyrphus* Dušek & Láská, 1967 geplaatst, samen met de nearctische *E. aberrantis* (CURRAN, 1925) (DUŠEK & LÁSKA 1967, VOCKE-ROTH 1992). Ook is *E. lapponicus* wel bij *Scaeva* ondergebracht (HIPPA 1968A).

Verspreiding en vliegtijd

Holarctisch. Van West-Europa en Noord-Afrika tot aan de Stille Oceaan en in Noord-Amerika. Heel Europa, maar minder rond de Middellandse Zee.

In ons land de meeste jaren vooral vrij zeldzaam in het binnenland, maar in sommige jaren talrijk en dan ook in de duinen en het kustgebied. Recent was dit bijvoorbeeld in 2002 het geval. Dergelijke 'piekjaren' hangen vermoedelijk samen met migratie, maar mogelijk ook met zachte winters, want in 2002 werden vroeg in het jaar al verschillende vrouwtjes gezien die blijkbaar de winter overleefd hadden. Voor 1990 kwamen zulke vroege waarnemingen in Nederland niet of nauwelijks voor. De soort is in de jaren 1943-1950 opvallend veel gevonden. Mogelijk hangt dit samen met de hoge zomertemperaturen in die periode.

Vermoedelijk meerdere generaties per jaar, aangevuld met migranten uit het zuiden. Uit de periode eind maart tot eind april zijn alleen vrouwtjes bekend.

Ecologie

Voorname naaldbos, ook wel loofbos. In jaren met sterke migratie wordt de soort ook in andere biotopen gevonden, zoals in open duinen, zelfs in de stad (met de Martinitoren in Groningen als uitzonderlijk voorbeeld; pers. obs. B. Achterkamp).

Beide seksen bezoeken diverse bloemen. Er zijn uiteenlopende waarnemingen van territoriumgedrag van de mannetjes, bijvoorbeeld zwevend op enkele meters hoogte in zonnestraaltjes boven paden en tussen bomen in naaldbossen, of zwevend laag bij de grond aan de voet van dikke loofbomen.

Mannetjes sterven voor de winter, vrouwtjes overwinteren als imago (DUŠEK & LÁSKA 1986, GOELDLIN DE TIEFENAU 1974). Zij komen vroeg in het jaar tevoorschijn. In Nederland is overwintering nog niet met zekerheid vastgesteld.

Eupeodes lapponicus vertoont migratiegedrag, waardoor de soort in sommige jaren opvallend talrijk kan zijn (GATTER & SCHMID 1990).

De larven eten bladluizen, vooral op verschillende soorten naaldbomen (den, spar, zilverspar), maar zijn ook gevonden bij bladluizen op kardinaalsmuts, beuk en rhododendron (BARKMEYER 1994, KULA 1980, LÁSKA & STARÝ 1980, VOCKEROTH 1992). Het popstadium duurt 5-6 dagen (BARKMEYER 1994).

Summary – Scarce. No apparent trends. First record in 1943. More numerous in certain years, e.g. in 1943-1950 and 2002, probably as a result of immigration. Possibly mild winters also stimulate higher numbers, because of higher survival rates among hibernating adult females. Early spring records of presumably hibernated females were only found after 1990.

Eupeodes latifasciatus Gele kommazweefvlieg

MR

Middelgrote *Eupeodes*. Beide seksen met zwart achterlijf met brede gele banden op rugplaatjes 3-4 die de zijnaad niet bereiken. Slechts bij hoge uitzondering met vlekken op rugplaatjes 3-4. Mannetje herkenbaar aan over gehele lengte even brede rand achter de ogen die in zij aanzicht goed zichtbaar is. Vrouwtje herkenbaar aan rechte scheiding tussen zwart (achter) en geel (voor) op voorhoofd en ontbreken van stofvlekken. Lengte 9-12 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Holarctisch. Van West-Europa en Noord-Afrika tot aan de Stille Oceaan en in Noord-Amerika. Heel Europa.

Algemeen in heel Nederland, maar sterke verschillen van jaar tot jaar. Dit heeft vermoedelijk vooral te maken met migratie vanuit zuidelijke streken.

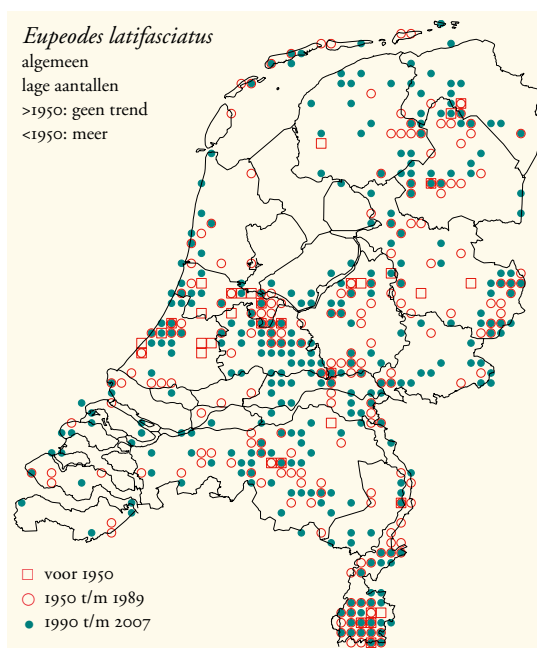
Vermoedelijk meerdere generaties per jaar. Opvallend talrijk in augustus, mogelijk als gevolg van migratie.

Ecologie

Diverse open vegetaties, zowel droge als vochtige. Kan talrijk zijn in duingraslanden, heidevelden, schrale wegbermen en moerassen. Ook regelmatig in de directe nabijheid van bossen. Een van de weinige soorten die in augustus op vrijwel alle graslanden te vinden is.

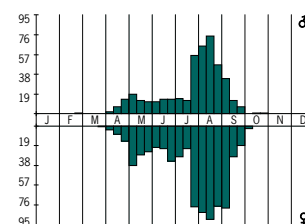
Eupeodes latifasciatus vrouwtje.

Imago's vliegen doorgaans laag boven de vegetatie en bezoeken bloemen. Bij windstil en zonnig weer zweven mannetjes op enkele meters hoogte boven open vegetaties, zoals graslanden en heidevelden. De soort vertoont migratiegedrag (GATTER & SCHMID 1990). Dušek & Láská (1960) vermoeden dat *E. latifasciatus* als imago overwintert, maar dit is nooit bevestigd en er zijn waarnemingen die dit tegenspreken (zie hierna). In Nederland geeft de vliegtijd geen aanleiding om overwintering als imago te vermoeden.

De larve leeft van bladluizen op uiteenlopende kruiden, struiken en bomen, waaronder akkerdistel, bijvoet, riet, berk en populier (DUŠEK & LÁSKA 1980, ROJO ET AL. 2003). In Denemarken zijn in maart-april larven en poppen gevonden (LUNDBECK 1916), hetgeen overwintering uitsluitend als imago niet ondersteunt.

Summary – Common. More common before 1950. Various open habitats. Can be numerous in coastal dune grasslands, heathlands, road sides and marshes.

Eupeodes latifasciatus

Eupeodes lundbecki Noordse kommazweefvlieg

MR

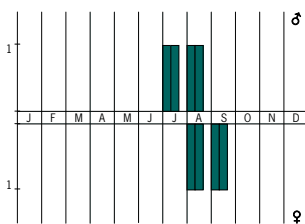
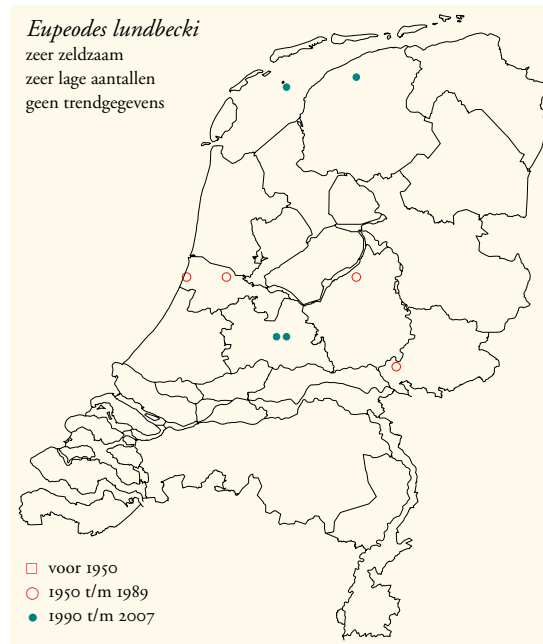
Grote *Eupeodes* met kleine vlekkenparen op zwart achterlijf en gezwollen voorhoofd; lijkt op *Scaeva selenitica*, maar ogen kaal. Ooghoek bij mannetje in bovenaanzicht stomp, facetten in bovenste deel van het oog veel groter dan in onderste, met scherpe scheiding ertussen. Vleugel van vrouwtje grotendeels vrij van microtrichen. Lengte 11-12 mm.

Verspreiding en vliegtijd

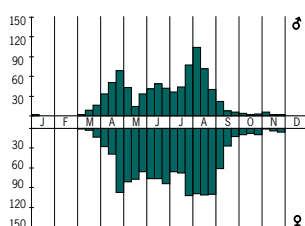
Palearctisch. Van West-Europa tot aan de Stille Oceaan en in Mongolië. In Europa noordoostelijk verspreid: Scandinavië, Denemarken, Polen en Rusland. In Centraal- en West-Europa incidenteel, als gevolg van migratie vanuit het noorden en oosten.

In Nederland zeer zeldzaam in de noordelijke helft, met acht exemplaren van acht vindplaatsen tussen 1968-2006. Waarschijnlijk gaat het in Nederland om zwervende dieren uit noord(oost)elijker streken en is hier van populaties geen sprake.

Aantal generaties onduidelijk. Net als in Nederland vliegt de soort elders in West-Europa in juli-september, met name in augustus. In Noord-Europa vliegt hij vanaf mei.

Eupeodes lundbecki

Eupeodes luniger

Ecologie

Open kruidenrijke vegetaties, vaak in en nabij bossen, met een voorkeur voor enigszins vochtige plaatsen. Migrerende dieren kunnen op diverse plaatsen opduiken, zoals op een eiland in de Waddenzee, een wegberm in open polderland en in een stadspark (VAN DER GOOT 1978).

De imago's zijn op bloemen, laag tussen de vegetatie of op enkele meters hoogte bij bomen te vinden (SPEIGHT 2003B). Vergeleken met *Scaeva selenitica* is de vlucht minder zoekend en meer een afwisseling van zweven en snel vliegen. De onvolwassen stadia zijn onbekend.

Summary – Very rare. No apparent trends. Eight specimens from eight localities in 1968-2006, presumably all migrants. Open habitats, often in or near forests, but has also been found in grassland areas and on a small and barren island in the Wadden Sea.

Eupeodes luniger Grote kommazweefvlieg

MR

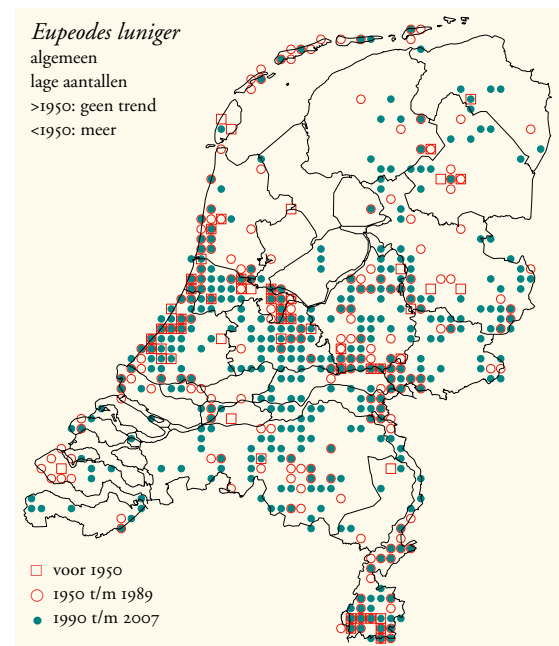
Middelgrote tot grote *Eupeodes* met vlekkenparen op rugplaatjes 3-4 die soms verbonden zijn (hoofdstuk 1, fig. 3). Van *E. bucculatus* en *E. goeldlini* te onderscheiden aan de alula, die deels vrij is van microtrichen, en de in bovenaanzicht rechte ooghoek van mannetje. Lengte 10-12 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Holarctisch. Van West-Europa en Noord-Afrika tot in Japan en Noord-Amerika. Heel Europa.

Algemeen in heel Nederland. Het lagere aantal vondsten in het noorden is waarschijnlijk een waarnemerseffect.

Vermoedelijk meer dan twee generaties per jaar. Verschijnt al vroeg in het jaar als gevolg van de overwintering in het popstadium.

Ecologie

Vooraf in uiteenlopende open biotopen, maar ook in bossen, parken of op balkons.

Imago's zijn meestal in lage vegetatie te vinden, maar mannetjes zweven soms op enkele meters hoogte. Bezoekt in het voorjaar ook hoge bloesem van struiken en bomen. Beide seksen zweven kortstondig als ze van bloem tot bloem vliegen. De vliegen paren vanaf vier dagen oud. De paring vindt plaats in de lucht en duurt 1-2 seconden (SCHNEIDER 1968). Er zijn meldingen van imago's die overwinterd zouden hebben (NIELSEN 1971), maar dit betreft vermoedelijk uitzonderingen of verwisseling met andere soorten (DUŠEK & LÁSKA 1986). De soort vertoont trekgedrag (GATTER & SCHMID 1990). De larven leven van bladluizen op veel verschillende krui-

den, struiken en bomen, waaronder grote brandnetel, gewone vlier, koolzaad en zoete kers (CHANDLER 1968B, ROJO ET AL. 2003). De larvale ontwikkeling duurt 8-15 dagen (ROTHERAY 1993, SCHNEIDER 1968). Overwintering vindt plaats in het popstadium (DUŠEK & LÁSKA 1974A, 1986).

Summary – Common. More common before 1950. Various, preferably open habitats.

Eupeodes nielsenii Donkere kommazweefvlieg

MR

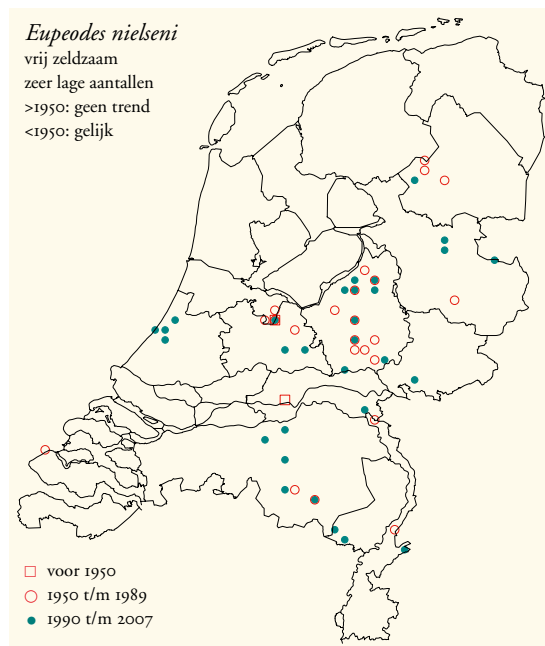
Vrij grote *Eupeodes*, meestal met vlekkenparen op rugplaatjes 3-4, soms met banden. Zijnaad van rugplaatje 5 zwart, lange haren aan basis van voordij zwart, op alula smal strookje aan de basis vrij van microtrichen. Lengte 9-11 mm.

In Nederland gaan onder deze naam vermoedelijk twee soorten schuil (pers. med. L. Mazánek).

Verspreiding en vliegtijd

Europees. Van Noord-Scandinavië tot Noord-Italië en van Engeland tot in Europees-Rusland. In Nederland vrij zeldzaam in het binnenland en in de duinen.

Aantal generaties onduidelijk.

Ecologie

Vooral heidevelden, maar ook gevonden nabij loof- en naaldbossen op voedselarme zandgrond en in bossen op löss en mergel in Zuid-Limburg. Elders in Europa wordt de soort vooral van bossen gemeld (SPEIGHT 2003B).

De vliegen bezoeken uiteenlopende bloemen, variërend van meidoorn tot gele composieten en struikhei. In Finland is een mannetje op anderhalve meter zwevend boven lage vegetatie gezien (pers. obs. L. van der Leij).

De larven leven vermoedelijk van bladluizen op naaldbomen (ROTHERAY 1988B).

Summary – Rare. No apparent trends. Mainly found on heathlands, but also in deciduous and coniferous forests.

Eupeodes nitens Golvende kommazweefvlieg

MR

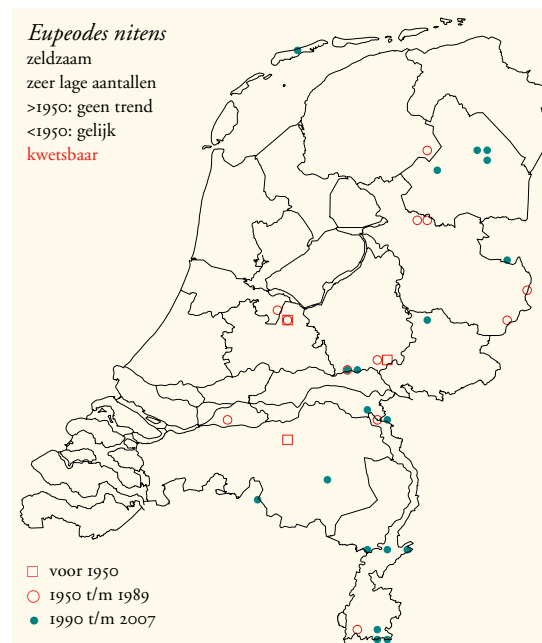
Middelgrote *Eupeodes* met golvende gele banden op rugplaatje 3-4. Zijnaad van rugplaatje 5 zwart, lange haren aan basis van voordij zwart, alula geheel met microtrichen bedekt. Lengte 10-11 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palaarctisch. Van West-Europa tot aan de Stille Oceaan. Heel Europa, behalve rond de Middellandse Zee.

In Nederland zeldzaam in het binnenland en in Zuid-Limburg.

Aantal generaties onbekend.

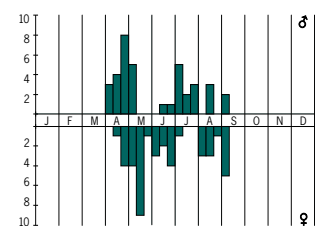
Ecologie

Vooral heidevelden, maar ook gevonden nabij loof- en naaldbossen op voedselarme zandgrond en in bossen op löss en mergel in Zuid-Limburg. Elders in Europa wordt de soort vooral van bossen gemeld (SPEIGHT 2003B).

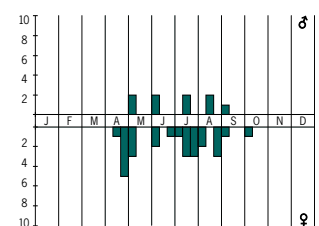
Eupeodes nitens vliegt laag door de vegetatie en bezoekt vooral schermbloemen en composieten, maar ook zandblauwtje (pers. obs. L.-J. van der Ent).

De larve is gevonden op een distel *Cirsium* in grasland in de Alpen (SPEIGHT 2003B). Daarnaast zijn er diverse meldingen van larven op uiteenlopende kruiden en struiken (BARKEMEYER 1994). Het is echter de vraag of deze laatste meldingen werkelijk op *E. nitens* betrekking hebben, omdat ze grotendeels van vóór de revisie van het genus door Dušek & Láská (1976) stammen.

Summary – Very rare. No apparent trends. Vulnerable. Mainly found on heathlands, but also in deciduous and coniferous forests.

Eupeodes nielsenii

Eupeodes nitens